

Hoe ga je om met wat je hebt?

Noorderlicht
ROTTERDAM
dienst

Preek zondag 10 januari 2021
Voorganger: ds. Niels de Jong

Preek

Dienst 10 januari 2021, voorganger: ds. Niels de Jong

Hoe ga je om met wat je hebt?

'Alle hens aan dek' – zo verklaarde een woordvoerder. Nee, niet een woordvoerder van een ziekenhuis of een GGD, maar een woordvoerder van spellenproducent Ravensburger. Er werden namelijk meer dan dubbel zo veel legpuzzels verkocht als normaal. Opmerkelijke reactie vond ik. Ik zou zeggen 'we zijn blij dat we zoveel puzzels hebben verkocht'. Maar nee 'alle hens aan dek'. Alsof mensen serieus in de problemen zouden komen als er geen nieuwe legpuzzels voorradig zouden zijn.... Maar goed, met name legpuzzels voor volwassenen van 1000 stukjes of meer, die gingen afgelopen jaar lekker op bol.com.

Het beeld van een puzzel is een beeld dat kan helpen om het Spreukenboek te begrijpen. Al die spreuken die kriskras door elkaar lijken te staan, hebben iets weg van een berg puzzelstukjes. Nu bevat elke spreuk (elk puzzelstukje) op zichzelf een waar inzicht, maar geen enkel spreuk (geen enkel puzzelstukje) bevat de hele waarheid over een onderwerp. De spreuken vullen elkaar aan zoals puzzelstukjes elkaar aanvullen. Soms heb je zelfs tegenstrijdige inzichten die je blijkbaar allebei nodig hebt om echt te weten hoe iets werkt in het leven.

Ik zou je willen vragen om het beeld van een legpuzzel van 1000 stukjes in je hoofd te nemen, een legpuzzel met 50 figuren. Als dat te abstract voor je is en je het graag nog verder wil visualiseren – denk dan aan 50 dieren). Elk figuur staat dan voor een bepaald thema. Vandaag kijken we dan naar 1 zo'n figuur, het thema 'geld en bezit'. Zit je nog met dieren in je hoofd – dan vind ik een hond wel een mooie voor het thema van vandaag, geld en bezit. Een flinke hond zou ik zeggen. Want aan dit thema worden heel wat puzzelstukjes gewijd in het Spreukenboek.

Spreuken 3: 9 en 10, Spreuken 10: 22, Spreuken 18: 11, Spreuken 23: 4

Een heel relevant thema denk ik voor ons allemaal - Hoe ga je om met wat je hebt aan geld en bezit? Op dit vlak kunnen we wel oude en beproefde wijsheid gebruiken, lijkt me. Want het is nog niet zo eenvoudig. Ik bedoel in in de politiek denkt links en rechts er heel anders over wat wijs is t.a.v. geld en bezit, hoe dat verdeeld moet worden bijvoorbeeld. Rijkdom verdelen is sowieso nog niet zo eenvoudig – wereldwijd lukt dat slecht, maar ook in ons land niet. Ook afgelopen jaar zijn rijker rijker geworden en armen armer. En we weten ook dat er een teveel aan bezit kan komen door overconsumptie en verspilling – met alle negatieve gevolgen vandienvoor het klimaat. Op een meer persoonlijk niveau is er ook veel onzekerheid rondom dit thema – zeker voor studenten en starters op de arbeidsmarkt. Ga je jezelf een goed en stabiel inkomen kunnen verschaffen? Ook voor starters op de huizenmarkt - kun je, zeker als je single bent, ergens nog een huis kopen straks of is dat bijkans onmogelijk? Onzekerheid over geld, inkomen, huis – kun je ook hebben als het niet zo lekker gaat in je baan of in je relatie – kun je dan goed op eigen benen staan of moet je ergens je hand op gaan houden? En wat is anno nu eigenlijk een verantwoorde levensstijl? Wat is goed? En als je gelovig bent, vraag je je daarbij af: wat vind God goed?

Vragen te over. Pasklare antwoorden op jouw persoonlijke maat gesneden – die ga je niet vinden in de bijbel, en ook niet in het Spreukenboek. Maar wel richting, wel wijsheid. Om daarmee zelf de goede keuzes te kunnen maken.

Laten we dit thema bekijken aan de hand van diverse spreuken rondom dit thema. Nu gebruikt het Spreukenboek verschillende woorden – geld, bezit, vermogen of rijkdom. Ik gebruik vandaag dat laatste woord het meest: 'rijkdom', omdat Spreuken die ook het vaakst gebruikt. Dus zit je nog met het beeld van een hond in je hoofd. Die hond heet 'Rijkdom'. Het is dus een flinke hond. Een hond die in potentie je kan beschermen, je kan helpen. Maar ook een hond die in potentie gevaarlijk kan zijn.

Denk bij rijkdom niet aan waar wij rijkdom mee associëren – met grote auto, huis van een miljoen, overdadige vakanties en nog flink wat geld in beleggingen. Nee. Denk bij rijkdom aan elke euro, alles wat in je kledingkast hangt, ieder bezit, het dak boven je hoofd, je inkomsten en ook je vermogens om te werken, je talenten, je tijd, je kennis, je netwerk – dat allemaal is je rijkdom. Het meeste aandacht geven we vandaag aan materiële rijkdom, maar je kunt het dus gerust breder zien. Natuurlijk heeft de een meer rijkdom dan de ander – maar we kijken vandaag niet naar wat de buurman heeft en zou moeten doen. Maar we kijken naar wat je zelf hebt en hoe je daarmee zelf beter zou kunnen omgaan.

We gaan vandaag dus verschillende spreuken, puzzelstukjes langs. Ik vermoed dat het ene puzzelstukje, de ene spreuk voor de een net raak is. En dat voor een ander weer een ander inzicht, een andere spreuk. Misschien wil je zo luisteren vandaag dat je niet alleen het hele plaatje in beeld probeert te krijgen. Maar je ook afvraagt – welke spreuk, welk inzicht is voor mij raak? En moet ik de komende tijd meenemen en me eigen gaan maken?

We kijken vandaag eerst naar het goede van rijkdom. Vervolgens naar het gevaar van rijkdom. En ten slotte de kansen die rijkdom geeft.

Het goede, positieve van rijkdom

Ik las ergens dat in Spreuken de helft van de uitspraken over geld, vermogen, bezit, rijkdom – het dan gaat om positieve uitspraken. Rijkdom, geld, bezit – Spreuken is er niet vies van, om het zo te zeggen. Het ziet rijkdom als iets positiefs, iets goeds, iets nastrevenswaardigs. Drie van die positieve spreuken over rijkdom haal ik er uit.

'Een vlijtig mens verwerft een kostbaar vermogen' (12: 27).

Spreukenboek is een voorstander van hard werken, gewoon je best doen. Niet meer en niet minder. Minder doen noemt Spreuken luiheid. In allerlei observaties geeft Spreuken aan dat luiheid en laksheid tot problemen en tot tekorten leidt. Meer doen dan hard werken, noemt Spreukenboek zwoegen, dat is zo hard werken dat je over je grenzen heengaat – daar waarschuwt Spreuken voor. Iedereen die te maken heeft gehad met burn-outklachten vanwege zijn werk weet dat je ook te hard kunt werken, te hard je best kunt doen, te lang kunt doorgaan, te veel bezig zijn met presteren. En dat dat niets oplevert, maar alleen maar afbreekt.

Dus: hard en goed werken, niet meer en niet minder – dat levert je op de lange termijn echt wat op. Dat zag de Spreukendichter om zich heen en ik denk dat het onze ervaring is. Dat de mensen die hard en zorgvuldig werken, over het algemeen gaat het goed met hun inkomen en met wat ze voor elkaar krijgen. Zo gaat het meestal – maar natuurlijk heb je ook uitzonderingen. Daar weet Spreuken ook wel van. Dat je soms hard kunt werken, maar dat het steeds maar niet wil lukken. Dat het bv. niet lukt met je onderneming, of je steeds in een verkeerde baan terecht komt, of een ander er met het succes vandoor gaat. Aan de andere kant heb je soms ook van die mensen die werken helemaal niet hard en zorgvuldig, maar hebben het geluk van een erfenis, of een ander geluk waardoor ze wel een kostbaar vermogen hebben. Die dingen gebeuren en daar heeft Spreuken ook aandacht voor. Maar, hoewel er genoeg uitzonderingen zijn, dit is en blijft de regel: een vlijtig mens verwerft een kostbaar vermogen.

En voor dat verwerven van voldoende middelen om te leven geeft Spreuken allerlei wijsheden door. Bv. Die gezonde ijver moet natuurlijk wel gepaard gaan met wijsheid. Domweg hard werken, dat is het niet. En ook: let op met wie je samenwerkt of denk goed na over wie je aanneemt. En Spreuken waarschuwt voor 'easy money' – dat je winst maakt door niet zo zuiver en eerlijk te zijn. Of 'easy money' in de vorm van de schoot geworpen rijkdom. Spreuken ziet dat mensen dat vaak snel weer kwijt zijn. Spreuken is meer van 'gestage groei maakt rijk' – dat ziet ie als het beste. Dat je stap voor stap je dingen verwerft.

Positief is het Spreukenboek dus over ervoor zorgen dat je het nodige krijgt, maar hij helpt ook om je rijkdom te behouden. Hij zegt ergens:

'Zorg goed voor je kudde. Er is niet altijd overvloed' (Spreuken 27: 23 – 24).

Een kudde was in die tijd je bron van inkomsten. Wees daar zuinig op, zegt Spreuken. Want er is niet altijd overvloed. Wat je bron van inkomsten ook is – ga daar zorgvuldig mee om. Je hebt mensen die bv. in hun boosheid, of uit laksheid, of omdat ze al te snel op hun tenen getrapt zijn – hun werk slecht gaan doen. Of omdat ze geen geduld hebben, hun werk opzeggen. Dat is link. Want er is niet altijd overvloed – je hebt ook altijd een bron van inkomsten nodig. Zorg daar goed voor. Een verstandig advies natuurlijk, want er is niet altijd overvloed. Het zou zomaar kunnen zijn dat we dat de komende jaren ook gaan voelen.

Hoeveel je als mens ook kunt doen. Wat je verantwoordelijkheid ook is. Spreukendichter gelooft niet dat je het allemaal zelf in de hand hebt, dat het maakbaar is. Want zegt Spreuken:

'Alleen de zegen van de Heer maakt rijk' (10:22).

Het Spreukenboek kent God als een God die wil zegenen, die uitdeelt van overvloed. En het stelt dat je dankzij die zegen van de Heer rijk gemaakt kunt worden. Wel goed om te zeggen dat Spreuken niet beweert dat je rijk wordt als God je zegent. Nee. Het is zoals met gezondheid. Als je gezond bent is dat een zegen van God, een onverdiende zegen. Maar het is niet zo dat als gezondheid te wensen over laat, als je tobt met je gezondheid – dat God je dan niet wil zegenen, dat je niet goed genoeg bent, of niet genoeg zou geloven, of God minder van je zou houden. Zoals je de zegen van gezondheid niet kunt afdwingen, niet kunt eisen, er geen recht op hebt. Zo is dat ook met de zegen van rijkdom. Het is een onverdiende zegen. Geen recht, geen bewijs van goed gedrag, geen teken dat je beter bent. Een onverdiende zegen. Iets dat je gekregen hebt.

Het Spreukenboek spreekt dus zeker niet alleen maar negatief over geld en bezit, over rijkdom en over het verwerven daarvan. De helft van de keren dus wordt er positief over gesproken. Wees dus blij met wat je hebt. Dus als je thuis zit nu, kijk eens om je heen naar je huis, je spullen, wat er in je voorraadkast ligt, naar de kleding die je hebt. En als er wat op je rekening staat, check het. En wees er dankbaar voor. Het is een zegen als je wat hebt. Tallozen in deze wereld hebben het niet. Jij bent niet beter dan hen. Natuurlijk – je hebt er misschien ook hard voor gewerkt. Dan heb je daar wijs aan gedaan. Wees blij dat het gelukt is – want niet iedereen die zijn best doet, komt er automatisch. Dank God voor wat je hebt, zou ik zeggen.

Gevaren van rijkdom

Maar bij deze positieve uitspraken over rijkdom - daar laat Spreuken het niet bij. Het wijst ook op de gevaren. Want die zijn er ook. De hond 'rijkdom' kan zich ook tegen je keren. Zoals een ongetemde hond - die maken veel kapot als je hen hun gang laat gaan. Waar de ene helft van de uitspraken in Spreuken er positief is, wat zegt die andere helft dan? Kort gezegd, dat je er niet op moet vertrouwen. Bijvoorbeeld:

'Wie op zijn rijkdom vertrouwt, die zal vallen' (Spreuken 11: 28)

'Een rijkard denkt dat zijn bezit een vesting is, achter een muur waant hij zich veilig' (18:11)

Het gevaar van geld en bezit is dat je erop gaat vertrouwen. Zeker als je veel geld en bezit hebt, dan kun je zomaar denken dat dat hetgeen is dat jouw zekerheid en veiligheid geeft. Je waant je veilig. Dat doet geld en bezit - het geeft je schijnveiligheid. Terwijl werkelijke zekerheid en veiligheid alleen bij God te vinden is... Jezus vertelt zo'n verhaal van een man die bijzonder succesvol was, de ene schuur na de andere bouwde, alles opsloeg. En toen stierf hij. Kon natuurlijk niets meenemen. Kon die dood ook niet voorkomen met al zijn vermogen. Hij vertrouwde op zijn rijkdom en viel. Jezus vertelt een ander verhaal van een rijke man die zijn identiteit bouwde op 'rijk zijn'. Zijn identiteit viel samen met zijn geld en bezit. Die man eindigde in dat verhaal in de hel.

Als je vertrouwt op je rijkdom, keert het zich tegen je. Daarom stelt Spreuken dat je rijkdom niet te belangrijk moet gaan vinden, er niet te veel mee bezig moet zijn, niet te veel van moet verwachten. Bijvoorbeeld:

'Tob jezelf niet af om rijk te worden, zet dat plan opzij. Zodra je op rijkdom afvliegt, is die al verdwenen' (23:4)

Vergelijk het zo. Misschien kijk je wel eens van die talentenprogramma's. Vaak wordt hen gevraagd naar hun motivatie. En dan komen er ook langs die onomwonden zeggen: ik wil beroemd worden. Ik denk dat die mensen nooit gelukkig worden. Als je goed kan dansen, zingen, acteren - en je doet dat heel goed, je wil mensen er iets mee geven, dan draag je werkelijk iets bij. En misschien word je dan beroemd.

Nou zo is het denk ik met rijkdom ook. Als je rijkdom het doel in zichzelf wordt, dan wordt je nooit gelukkig. Maar als je iets goed kunt, iets goed doet, als je iets te geven hebt, iets neerzet, dan draag je iets bij. Dat brengt geluk. En als je dan geld en bezit verwerft - dan is dat een extra zegen, een extra geluk.

Het doel moet zijn om de dingen goed te doen, niet om er rijk van te worden. Het bijeffect kan soms zijn dat je door goed te werken, rijk wordt. Maar dat mag niet het doel worden. Daar spreekt Spreuken vaker van: rijkdom mag niet je hoogste doel worden, want dan gaat het mis.

Samenvatting tot nu toe

- We hebben het gehad over de positieve kant rijkdom. De les was: als je door hard werken geld en bezit weet te krijgen - wees er blij mee, het is een zegen van God gekregen.
- Daarna hadden we over het gevaar van rijkdom. De les was: maak het niet tot je ultieme doel, wordt er niet afhankelijk van, baseer je identiteit niet op wat je hebt.

Nu gaan we het ten slotte hebben over de kansen van rijkdom. Want alles wat je hebt, dat is een kans, een kans om anderen er mee van dienst te zijn en een kans om God te eren.

Kansen die rijkdom geeft

Wat je hebt, dat geeft ook kansen. Ik bespreek er vandaag twee. Allereerst je hebt de kans om te geven.

Dat is niet vanzelfsprekend dat je er iets mee gaat doen, dat je het gaat geven. Het kan ook gebeuren dat je als je wat hebt, je vooral bezig met het vasthouden en voor jezelf houden. Dat noemen we gierigheid. Spreuken is daar niet van. Die vind gierigheid een teken van armoede:

'Wie vrijgevig is, wordt alsmaar rijker, wie gierig is, wordt arm' (11: 24)

Te veel voor jezelf willen houden, bezig zijn om meer geld en bezit te krijgen...daar ben je niet voor gezegend. Dan mis je de kansen die je rijkdom je geeft. Je bent gemaakt om te geven. Het woord vrijgevig in 11: 24 heeft met uitstrooien te maken. Daar zit het beeld achter van een boer die zaad uitstrooit. Dat is iets anders dan weggooien of verspillen of in een bodemloze put storten. Uitstrooien zoals een verstandige boer doet. Ruimhartig, maar wel op die plekken waarvan je denkt dat er iets kan gaan groeien, dat er iets goeds uit voortkomt.

Een andere spreuk gaat over het tegenovergestelde.

'Wie zijn graan vasthoudt, wordt door het volk vervloekt, wie het verkoopt, wordt gezegend' (11: 26)

Je graan vasthouden was niet illegaal of zo, maar dat deed zo iemand om de prijs op te drijven, nog meer te kunnen verdienen in een tijd van schaarste. Niets mis mee om winst te maken, maar als je alleen maar aan maximale winst denkt en niet aan het belang van anderen, dan gaat het mis. Dan ben je niet meer met geven bezig.

Mensen houden van gevende mensen. Spreuken zegt dat ook:

'Ieder is de vriend van een vrijgevig mens' (19:6)

Mensen houden van vrijgevege mensen. Gierigheid, zuinigheid, al te berekenend gedrag, iemand anders laten betalen als het even kan – daar houdt niemand van. Dat levert geen goede relaties op. Even weer terug naar die eerste tekst: 'wie vrijgevig is, wordt alsmaar rijker'. Niet materieel misschien, maar wel rijker in betekenis. Rijker in vriendschappen. Rijker in geluk, want – zoals Jezus zei – 'geven maakt gelukkiger dan ontvangen' (Handelingen 20: 35). Want vrijgevege mensen zijn gelukkiger en maken gelukkiger dan mensen die gierige mensen.

De tweede kans die rijkdom je geeft is om God te eren. Daar spreekt Spreuken 3 van, de laatste tekst die we bespreken.

'Eer de Heer met al je rijkdom, met het beste van de oogst. Graan zal je voorraadschuren vullen, je kuipen lopen over van de wijn' (3: 9 – 10)

God eren doe je dus niet alleen door te bidden. Of bij een kerk te horen. Of door te zingen of bijbel te lezen. Dat denken we wel eens – God eren dat is iets geestelijks. Maar deze tekst laat zien dat God eren ook te maken heeft met het materiële, met je geld en bezit. Spreuken 3 zegt: Eer de Heer met al je rijkdom. Niet dat je de Heer eert met een stukje van je rijkdom, zeker niet met het laatste stukje (in het geval er wat over mocht blijven, nadat je eerst hebt gezorgd dat je alles hebt wat je wilde). Eer de Heer met al je rijkdom.

Er staat achteraan: 'met het beste van de oogst'. Dat was een oud principe voor de Israëlieten. Om letterlijk het eerste van de oogst, of het beste deel van de kudde – te brengen in de tempel of in het heiligdom. Aan God aan te bieden. Zo lieten die Israëlieten zien dat ze God eerden. In dat woord eren zit het idee in van 'gewicht toekennen'. Het gaat er dus om dat je aan God het meeste gewicht toekent in je leven, en dat je hem daarom ook het eerste en beste geeft van wat je hebt. Hoe kun je nu zien, weten of je dat doet?

Kijk eens bv naar wat je weggeeft. bv. wat je aan geld geeft aan goede doelen, aan de kerk, aan anderen. Is dat bv. het eerste wat je doet. Een veelgegeven richtlijn in het Oude Testament is dan 10%. Sommigen zeggen zelfs – een minimale richtlijn. Dat je aan het begin van het jaar bedenkt hoeveel inkomsten je hebt – en dat je ten minste 10% daarvan weggeeft. Dat je dat al instelt met automatische incasso's enzo.

Maar het gaat niet alleen om het deel dat je weggeeft. Kijk ook eens naar wat je uitgeeft en vraag je af – eer ik God daarmee? Wat je koopt in de supermarkt, wat je bestelt via internet, de vakanties die je misschien toch al plant – eer je God daarmee? Laat je bij zulke keuzes ook leiden door wat goed is, door je geloof. Bv. ook je kledingkast – eer je daarmee God? Als daar allemaal goedkope spullen hangen die gemaakt zijn door kinderarbeid misschien niet... Of de auto die je rijdt, eer je daarmee God? En als je eigenlijk veel te veel spullen hebt – waarom zoveel? Eert dat God?

Kijk niet alleen naar de dingen die in euro's uit te drukken zijn. Het gaat om 'vereer de Heer met al je rijkdom'. Dus ook met je tijd, je energie, je kennis, je talent, je netwerk. Krijgt God en zijn bedoelingen het beste daarvan? Of gaat je meeste tijd, energie, kennis, talent naar jezelf, naar je eigen doelen? Eer jij God met je tijd, je talent? Er wordt een grote belofte aan gekoppeld. 'Graan zal je voorraadschuren vullen, je kuipen lopen over van de wijn'. Oftewel, je zult geen gebrek hebben, je zult meer dan voldoende kunnen genieten. In Maleachi worden de Israëlieten uitgedaagd en gezegd: 'Doe dat nu maar eens gewoon – geef mij nu maar eerst die 10%. En je zult zien hoe ik je zal zegenen'. Misschien moeten we gewoon meer lef hebben. God eren – ook met onze rijkdom. Het heel praktisch maken gelijk aan het begin van dit nieuwe jaar – bv. met zo'n 10% richtlijn. In het vertrouwen dat hij ons zal zegenen.

Geld en bezit, tijd en talent, gezondheid – rijkdom in de breedste zin van het woord. Als het goed is, werk je ervoor. En het is een zegen als je het krijgt. Wees er blij mee, dankbaar voor. Vertrouw er nooit op, bouw je identiteit nooit op wat je hebt. En benut de kans – de kans om te geven en de kans om God er mee te eren. En vergeet nooit dat werkelijke rijkdom in Jezus Christus is te vinden. Wat hij biedt overstijgt materiële rijkdom ruimschoots. En Jezus had alles, leefde in de grootst mogelijke overvloed bij de vader in de hemel, maar hield dat niet voor zichzelf. Hij daalde af naar deze wereld. Zoals II Korinthiërs 7 vers 9 zegt:

'Tenslotte kent u de liefde die onze Heer Jezus Christus heeft gegeven: hij was rijk, maar is omwille van u arm geworden omdat u door zijn armoede rijk zou worden' (II Kor. 7: 9)

Hij gaf alles weg. Alles. Uit liefde. Om jou en mij rijk te maken. Vergeet dat nooit. En op Jezus kun je wel vertrouwen, zonder te vallen. Op hem kun je wel je identiteit bouwen. Bij hem vind je wel echte zekerheid. Rijker kun je niet zijn als je Jezus hebt.

Amen.

